

REMISSVAR

2021-04-15

Dnr: BO 2021-0071

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
alica.selmanovic@regeringskansliet.se.

Utkast till lagrådsremiss Statlig ersättning för personskada orsakad av vaccin mot sjukdomen covid-19

(dnr S2021/02048)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barn och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Vi beaktar även de allmänna kommentarerna och rekommendationerna till Sverige från FN:s kommitté för barns rättigheter (FN:s barnrättskommitté). Mot bakgrund av detta lämnar vi synpunkter utifrån ett barnrättsperspektiv.

Allmänt

Enligt artikel 3 i barnkonventionen ska barnets bästa användas som vägledning i alla frågor som rör barn. Även om barn i dagsläget inte ingår i den prioriteringsordning för vaccinering som Folkhälsomyndigheten rekommenderar så kan den framöver komma att ändras så att även barn vaccinerar mot covid-19. Det är viktigt att ha förberett för en sådan förändring.

Barnombudsmannen påpekar således att det saknas ett tydligt barnrättsperspektiv och en uttalad bedömning av förslagets konsekvenser för barn med referenser till barnkonventionen vad gäller förslagen i utkastet till lagrådsremiss. I propositionen till inkorporering av barnkonventionen tydliggörs att lagstiftaren ska beakta och synliggöra barnkonventionen genom att i förarbeten göra en tydlig koppling till rättigheterna i konventionen. Barnombudsmannen anser att regeringen måste gå före och visa tydligt och klart hur ett barnrättsbaserat synsätt kan tydliggöras samt hur en barnkonsekvensanalys följer barnkonventionen.

Det saknas även uppgifter om på vilket sätt barns åsikter har inhämtats och beaktats vid bedömningarna, eller varför man inte funnit skäl att ta del av barns åsikter. Att barn och unga får komma till tals i alla frågor som rör dem är en av grundprinciperna i barnkonventionen, se artikel 12. Barns åsikter kan inhämtas på olika sätt, inte bara genom direkta samtal med barn utan även genom att exempelvis ta del av forskning eller liknande där barns åsikter framgår. Artikel 12 gäller också i författningsarbete och det är viktigt att hänsynstagandet till konventionens olika delar kommer till uttryck i förarbeten.

Avsnitt 4.4 Preskriptionsregler

Barnombudsmannen välkomnar möjligheten för den enskilde att inkomma med en begäran om ersättning efter den normala preskriptionstiden löpt ut. Vi välkomnar även förtydligandet om att detta gäller till exempel om ett barn på grund av föräldrarnas försummelse inte har haft möjlighet att själv ta tillvara sina rättigheter inom preskriptionstiden.

Det får inte drabba barnet i fall en vårdnadshavare inte har ansökt om ersättning för barnet i tid. Om en vårdnadshavare är oförmögen eller försumlig och därmed inte tillvaratagit barnets intresse, måste barnet ändå själv ha en möjlighet att utkräva sin rätt. Det är därför viktigt att ventilen inte medför att ett barn som vaccinerats i unga år som fortfarande är omyndigt när preskriptionstiden löpt ut, måste ansöka om ersättning på egen hand innan han eller hon har förmåga att göra det. Även om det inte finns något formellt hinder mot att ett barn själv ansöker om ersättning kan processen för att söka om ersättning anses invecklad och svårtillgänglig utifrån ett barnperspektiv.

Avsnitt 5.1 Handläggningen hos försäkringsgivaren och Kammarkollegiet

Den process för handläggning av ersättning som föreslås i utkastet måste utifrån ett barnperspektiv anses vara invecklad och svårtillgänglig. Den kräver kontakt med olika aktörer så som Läke-medelsförsäkringen och Kammarkollegiet, samt ställningstaganden i komplicerade frågor som exempelvis inhämtande av medicinskt underlag och information kring den enskildes ekonomiska förhållanden.

Enligt artikel 12 i barnkonventionen ska det barn som är i stånd att bilda egna åsikter fritt tillförsäkras rätt att uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till dess ålder och mognad. En förutsättning för att kunna bilda egna åsikter och ha inflytande över sitt liv är att barnet först får kunskap och information på ett sådant sätt som barnet kan förstå och ta till sig.

För att drabbade barn och unga ska ha likvärdiga möjligheter att ansöka om ersättning anser Barnombudsmannen att det måste säkerställas att barn och unga har tillgång till relevant och anpassad information samt stöd i processen. Dessutom bör det finnas möjlighet till biträde som kan bistå barnet i ansökningsförfarandet.

Avsnitt 5.2 Vad ska ingå i den statliga ersättningen?

Barnombudsmannen avstyrker förslaget om ett tak för ersättningen och anser att staten bör ge full ersättning till de drabbade barnen även i de fall beloppet eventuellt blir högre.

Som Barnombudsmannen i samband med sitt remissvar angående lagen (2016:417) om statlig ersättning till personer som insjuknat i narkolepsi efter pandemivaccinering påpekade, så är det av stor betydelse att barn och unga ska kunna känna långsiktig trygghet när det gäller ersättning för eventuella skador från vaccin. De barn och unga som eventuellt skulle drabbas av allvarliga biverkningar av detta vaccin samt deras familjer ska inte behöva ägna framtiden åt långdragna rättsprocesser om ersättning. Barnombudsmannens uppfattning är att en beloppsgräns likt den föreslagna riskerar att innebära ett orosmoment gällande frågan om framtida försörjning.

5.7 Sekretess

Barnombudsmannen avstyrker utredningens föreslagna utformning av sekretessen. Även om barn i dagsläget inte ingår i den prioriteringsordning som Folkhälsomyndigheten rekommenderar så kan den framöver komma att ändras så att även barn vaccinerats mot covid-19. Vi anser att man behöver ta höjd för detta och att sekretessbestämmelsen bör utformas med ett omvänt skaderekvisit, det vill säga med presumtion för sekretess.

Barnombudsmannens uppfattning är att de barn som drabbas ska ha rätt till lika starkt sekretesskydd som den som gäller i hälso- och sjukvården. Barn och unga ska känna trygghet i att till ingen kan få ut känsliga och integritetskränkande uppgifter om dem i enlighet med artikel 16 i barnkonventionen om rätt till privat- och familjeliv. Det allmänna intresset av insyn bör enligt vår mening kunna tillgodoses genom förslaget att sekretessen inte ska gälla beslut i ärende.

Föredragande i ärendet har varit utredare Janna Kokko och utredare Camilla Rönnerberg.

Elisabeth Dahlin
barnombudsman